

JERNKONTORET

Inbjudan till seminarium

Medeltida järnframställning, bergsbruk och miljökonsekvenser

Fredagen den 9 juli 2010 på Nya Lapphyttan och Teaterbiografen i Norberg

I år 10:e järnförsöket!

Den medeltida masugnsteknikens gåta är ännu inte helt löst, trots nio järnförsök på Nya Lapphyttan! Det är bara att buga och bocka för den medeltida järnframställarens kunskap och kompetens! Vi tror dock att vi kommer att ta ett stort steg framåt vid årets järnförsök efter förra årets framsteg!

Jernkontoret och Norbergs kommun inbjuder därför till seminarium med anledning av järnförsöken på Nya Lapphyttan. Vi vill genom detta seminarium berätta om vårt järnförsök men också visa fram helt nya utgrävningsresultat som kan ge ny kunskap om det medeltida bergsbruket. Gladhammar, där den största arkeologiska gruvundersökningen i Sverige någonsin genomförts under hösten 2009 och våren 2010 kommer att presenteras av Eva Carlsson. Undersökningen av en medeltida bergsmansby och hytta i Härad, utanför Norberg, kommer att presenteras av Jonas Ros. För en jämförande studie går blickarna till det danska riket och den skånska järnhanteringen genom Anders Ödman. Den mycket aktuella frågan om föreningar från bergsbruket kommer att belysas i ett långtidsperspektiv av Richard Bindler.

En medeltida kvinnlig förebild i miljöarbetet är Hildegard von Bingen – hennes liv kommer att skildras i en musikteaterföreställning under kvällen ”I Hildegards Trädgård – Ljus och Mörker” kommer att ges på Nya Lapphyttan under kvällen.

”I Hildegards Trädgård” av dramatikern och regissören Beryl Kornhill är den första teaterpjäs som skrivits om den mångkunniga visionären Hildegard von Bingen. Det är en koreografiskt, visuellt och musikaliskt genomarbetad föreställning om en av historiens märkligaste kvinnor.

Hildegard verkade på 1100-talet som klostergrundare, musiker, kompositör, läkare, vetenskapskvinna, ”feminist” och författare. Pjäsen utgår från hennes egna ord och skrifter. Den skildrar hela hennes liv, alltifrån 8-årsåldern fram till hennes död år 1178. Hildegard betonade starkt hänsyn till och respekt för naturen.

Järnförsöken på Nya Lapphyttan pågår från den 2 till den 11 juli. Vi hoppas att försöken skall vara i full gång då seminariet hålls och att en första utvärdering av årets försök kan göras.

Försöken görs i samarbete mellan Norbergs kommun, Jernkontoret och Föreningen Järnet på Lapphyttan. Föreningen står för mycket förberedande arbete och organiserar all arbetskraft som behövs. Under det drygt veckolånga järnförsöket krävs minst 100 dagsverken förutom masmästare, samordnare, guider och vaktmästare. Vi hoppas att många av er som läser detta vill ställa upp och arbeta, ni får en upplevelse utöver det vanliga! Besök föreningens hemsida på www.jarnetpalapphyttan.se och boka ett pass!

Jernkontoret stöder en referensgrupp som ansvarar för att försöket bedrivs på ett vetenskapligt sätt och här finns en bred tvärvetenskaplig kompetens representerad. Gruppen ansvarar också för den tekniska ledningen. En av medlemmarna, Bo Sundelin, är även i år masmästare. Till vardags är han utvecklingsingenjör på de två masugnarna på SSAB i Oxelösund.

Seminariet hålls inledningsvis på Nya Lapphyttan där också lunchen serveras. Under eftermiddagen har vi seminarium med föreläsningar i Teaterbiografen vid biblioteket (d.v.s. f.d. Folkets hus). För de som inte har bil ordnas med samåkning.

”I Hildegards trädgård” spelas på Nya Lapphyttan och till denna serveras förrätt. Buffé med middag intas sedan på Ebbas matsalar i den ”medeltida stadens” centrum.

Kostnaden för seminariet är 350 kr inkl. moms, detta inkluderar förmiddags- och eftermiddagskaffe samt lunch. För den medeltida middagen tillkommer 300 kr inkl. moms. Önskas övernattnig bokas det på egen hand. För logitips kontakta Norbergs Turistbyrå 0223-291 30 eller gå in på www.norberg.se.

Vi önskar er anmälan senast måndagen **den 5 juli**. Denna görs på bifogad blankett till Ulf Öhman, e-post kulturmiljo@norberg.se, brev Norbergs kommun, Att. Ulf Öhman, Box 25, 738 21 Norberg eller telefon 0223-283 31. Konferensavgiften inbetalas till Norbergs kommun plusgiro 2 92 36 – 7, märk talongen förutom med namn med ”ID 4503 – seminarium juli”.

Hjärtligt välkommen att fira 10-årsjubileet med oss!

Kerstin Fernheden
Bergshistoriska utskottet
Jernkontoret

Ing-Marie Pettersson Jensen
Kultur- och fritidsförvaltningen
Norbergs kommun

Program

Medeltida järnframställning, bergsbruk och miljökonsekvenser

Nya Lapphyttan

- 09.30 Registrering och kaffe i Besökscentrum.
- 10.00 Välkomsthälsning.
- 10.10 Presentation av dagens seminarium och verksamheten på Nya Lapphyttan, Ing-Marie Pettersson Jensen, verksamhetschef Kultur och fritid, Norbergs kommun.
- 10.20 Järnförsöken på Nya Lapphyttan 2010, Bo Sundelin, utvecklingsingenjör SSAB EMEA i Oxelösund.
- 11.00 Presentation av färskningsförsöken, Föreningen Järnet på Lapphyttan.
- 12.00 Lunch på Nya Lapphyttan

Teaterbiografen Biblioteket

- 13.00 Bergsbruks- och metallföreningens historia: en resa i tid och rum från Antiken till den Svenska Bergslagen. Richard Bindler, universitetslektor, Umeå universitet.
- 13.40 Härad – bergsmansby och hytta från 1300-talet utanför Norberg, Jonas Ros, fil. dr. arkeologi, Kulturmiljövård i Mälardalen, Västerås.
- 14.30 Kaffe
- 15.00 Gladhammars gruvor, Eva Carlsson, antikvarie, Dalarnas Museum.
- 15.40 Danskt järn och dansk riksbildning, Anders Ödman, docent, Lunds universitet.
- 16.20 Avslutning

Kvällsaktiviteter

Incheckning för övernattande

- 18.00 ”I Hildegards Trädgård” – musikteater med på Nya Lapphyttan.
Hildegard: Beryl Kornhill. Rytminstrument och i rollen som hennes sekreterare: Carsten Gram.

Medeltida ”drink” och soppa till skådespelet.

- Ca 20.00 Buffé och trevligt samkväm i Ebbas matsalar.

ANMÄLNINGSBLANKETT

Anmälan görs till Ulf Öhman på något av följande sätt **senast måndagen den 5 juli 2010:**

e-post kulturmiljo@norberg.se

brev Norbergs kommun
Att: Ulf Öhman
Box 25
738 21 NORBERG

telefon 0223-283 31 eller 0223-283 32

Jag önskar delta i seminariet ”Medeltida järnframställning, bergsbruk och miljökonsekvenser” den 9 juli 2010 på Nya Lapphyttan och Teaterbiografen i Norberg enligt nedan:

Seminarium inkl lunch samt förmiddags- och eftermiddagskaffe, 350 kr inkl moms

Medeltida middag/gästabad, 300 kr inkl moms

Övriga önskemål, t ex vegetarisk eller glutenfri kost:

Namn .....

Företag .....

Adress .....

Postnr + postadress .....

E-postadress .....

Telefon (även riktnummer) .....

Telefax (även riktnummer) .....

den / 2010